סוף סוף כי אמר ליה נאנסו לאו שבועה בעי ה"נ מאי נאמן [א]נאמן בשבועה לימא בפלוגתא דהני תנאי דתניא שטר כיס היוצא על היתומים דייני גולה אמרי נשבע וגובה כולו ודייני א"י אמרי [ב]נשבע וגובה מחצה ודכולי עלמא אית להו דנהרדעי [א)]דאמרי נהרדעי [ג]האי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר מצי א"ל שטרך בידי מאי בעי ומר סבר לא (א) אמרי לא דכולי עלמא אית להו דרב חסדא והכא בהא קמיפלגי דמר סבר אם איתא דפרעיה מימר הוה אמר ומר סבר אימור מלאך המות הוא דאנסיה שלח רב הונא בר אבין המפקיד אצל חבירו בשטר ואמר לו החזרתיו לך נאמן ושטר כיס היוצא על היתומין נשבע וגובה כולו תרתי שאני התם דאם איתא דפרעיה מימר הוה אמר רבא אמר הלכתא נשבע וגובה מחצה אמר מר זוטרא הלכתא כדייני גולה א"ל רבינא למר זוטרא הא אמר רבא נשבע וגובה מחצה אמר ליה אנן דדייני גולה

איפכא

לאו שבועה בעי. בתמיה. והשתא אמרת נאמן בלא שבועה וע"י מיגו לא מלית למיפטריה משבועה ע"י טענתו לקיימה בלא שבועה כדכתיב [שמות כב] שבועת ה' תהיה בין שניהם: **לימא בפלוגתא.** הא דרב חסדא: **שטר כיס היוצא על היתומים.** ראובן שנתן מעות לשמעון למחצית שכר וכתב לו שטר כמה הפקיד לו ומת שמעון והוציא ראובן אותו שטר על היתומים לתבוע מהם פקדונו והיתומים טוענין שמא אבינו החזירו לך א"נ טענת ברי טענו ואילו היה מלוה בעלמא שהלוה ראובן לשמעון ומת שמעון כולי עלמא מודו דנשבע ראובן וגובה כל השטר מן היתומים דלית לאבוהון שום טענה גבי מלוה ולא (ב) מצי טעין נאנסו אלא היה נשבע שלא התקבל מן הלוה כלום וכגון שהיה טוענו הלוה אשתבע לי דלא פרעתיך כדאמרינן בשבועות (דף מא.) וגבי יתמי דידיה דלא ידעי למיטען טענינן להו ונשבע וגובה חובו (ג) וכו' אבל השתא דלא הוי כולו מלוה אלא פלגא מלוה ופלגא פקדון כדין כל מעות הנתונות למחצית שכר כדמפרש ואזיל הוא דפליגי דייני גולה דהיינו שמואל וקרנא ודייני א"י דהיינו ר' אמי ור' אסי כפ"ק דסנהדרין (דף יז: ע"ש): נראה בעיני דה"ג **ודכ"ע אית להו דנהרדעי.** וכ"פ רבינו חננאל ולא גרס סברוה דמסקנא נמי הכי ס"ל: **דאמרי נהרדעי.** בבבא מציעא בפרק המקבל האי עיסקא דיהיב איניש לחבריה למחצית שכר פלגא הוי מלוה להתחייב באחריות המקבל דהיינו אותו חצי שנוטל ממנו הריוח ופלגא הוי פקדון גביה ואינו חייב באחריותו דהך פלגא דקשקיל ממנה מפקיד רווחא והתם מפרש טעמא עבוד רבנן מילתא דניחא ליה ללוה וניחא ליה למלוה דאיכא קצת אחריות על זה וקצת על זה ואם נגנב או אבד הכל אין האחד מפסיד הכל אלא בין שניהן והלכך כיון דסתמא דמילתא כן הוא דפלגא הוי מלוה גביה צריך הנותן לקבל עליו תרי תילתי בהפסד הואיל ושקיל פלגא באגר כי היכי דלא להוי רבית מאי דטרח מקבל בפלגא דפקדון משום פלגא דמלוה שהלוהו דמאי דמקבל נותן אחריות עליה טפי מפלגא הוי שכר למקבל בשביל טירחא דקטרח בפלגא פקדון או פלגא יקבל הנותן בהפסד ותילתא באגר ומקבל יטול תרי תילתי דהאי דקשקיל מקבל רווחא טפי מפלגא זהו שכר טירחא ואין כאן רבית והכי מפרש באיזהו נשך (ב"מ דף סח:): **מאי לאו.** בפלגא דפקדון קמפלגי בדרב חסדא דאמר לעיל (ע"א) נאמן דבפלגא דמלוה הכל מודין דנשבע וגובה אותו דאפילו אי הוה אבוהון קיים לא מצי טעין החזרתי דאמר ליה שטרך בידי מאי בעי וטענת מיגו ליכא דאפילו אם נאנסו צריך להחזיר דהא מלוה היא גביה הלכך נשבע וגובה כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים אלא בפלגא דהוי פקדון קמיפלגי ובדרב חסדא דדייני גולה דאמרי נשבע וגובה כולו לא סבירא להו כרב חסדא דאמר נאמן אלא אי הוה אבוהון קיים לא היה נאמן לומר החזרתיו לך ואף על גב דאיכא מיגו דטענת אונס משום דא"ל אידך שטרך בידי מאי בעי הלכך נשבע וגובה כולו מן היתומים אפילו פלגא דפקדון ודייני א"י סברי לה כרב חסדא דאילו היה אבוהון קיים הוה מצי למיטען החזרתיו לך במיגו דהוה מצי למימר נאנסו ולא הוי אידך מצי למימר שטרך בידי מאי בעי וטענינן נמי הכי בשביל יתמי ומשתבעי יתמי שבועת יורשין כדמפרש בשבועות [מה.] שבועה שלא פקדנו אבא כו' כדמפרש התם הלכך נשבע וגובה מחצה מלוה אבל פלגא פקדון לית ליה: ה"ג **לא דכ"ע אית להו דרב חסדא והכא כו'.** דייני גולה סברי בעלמא סבירא לן כרב חסדא דנאמן לומר החזרתיו לך אבל גבי יתמי ליכא למימר הכי דכיון דאיכא שטרא ביד נותן ואיהו לא קטעין פרעתיך אנן לא טענינן ליתמי דאם איתא דפרעיה מימר הוה אמר בשעת נטית מיתה והשתא דאיכא תרתי שטר ביד הנותן וגם לא צוה בשעת מיתה הלכך נשבע וגובה כו' (ב): **דאנסיה.** ולא הספיק לצוות: **תרתי.** בתמיה דסתרן אהדדי דכיון דנאמן אמאי נשבע וגובה כולו והא מצי אבוהון למיטען החזרתי לך פלגא פקדון

ונטעין

סוף סוף כי א"ל נאנסו לאו שבועה בעי. תימה למאי דמפרש ר"ת בהגוזל קמא (ב"ק דף קו. ושם) בשמעתא דהטוען טענת גנב בפקדון דלא מיחייב שבועת שומרין אלא היכא דאיכא הודאה במקצת היכי קאמר לאו שבועה בעי אין ה"נ דלא מיחייב שבועה דאורייתא ואין לומר לאו שבועה בעי שבועת היסת קאמר דהיכי תיסק אדעתיה דרב עמרם דנאמן דקאמר רב חסדא ליפטר אפילו משבועת היסת ועוד דאמר בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מה:) גבי רמי בר חמא ורבא מכלל דתרוייהו סברי המפקיד אצל חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים בשטר צריך להחזיר לו בשטר *וצריך לפרש וצריך להחזיר לו בשטר אם אין רוצה לישבע אבל בשבועה נאמן כי היכי דלא תיקשי דרבא אדרבא דרבא אמר לקמן דמהימן לומר החזרתי לך במיגו דנאנסו דקאמר רבא הלכתא דנשבע וגובה מחצה ואי בשבועת היסת איירי היכי קאמר בעדים א"צ להחזיר לו בעדים ומהימן לומר החזרתיו לך בלא שבועה הא לעולם בעי שבועת היסת ואומר ר"ת דהך שבועה דהכא מדרבנן ותקנה קודם שבועת היסת כמו ההיא דהכותב (כתובות דף פז:) דהפוגמת כתובתה ועד אחד מעידה שהיא פרועה דקאמר התם דהויא שבועה דרבנן: **מ"ד** נשבע וגובה כולו לית ליה דרב חסדא. וא"ת אכתי אמאי גובה כולו דניטעון ליתמי נאנסו וי"ל דמלתא דלא שכיחא היא לא טענינן ליתמי דנאנסו קלא אית ליה ואע"ג דאבוהון הוי מהימן לומר שנאנסו מיהו לא טענינן להו ומאן דאמר נשבע וגובה מחצה סבר דלא מצי אמר ליה שטרך בידי מאי בעי וטענינן להו החזרתיו לך אף על גב דלא טענינן להו נאנסו כיון דאבוהון היה מהימן בטענה זו מיגו דאי בעי אמר נאנסו ואין להקשות לרבי אבא דאית ליה מתוך שאינו יכול לישבע משלם אמאי פטרינן להו הא מחויבין הן שבועה ואין יכולין לישבע דלגבי יורשין לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם כדדרשינן בפ' כל הנשבעין (שבועות דף מז. ושם) שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין ואם תאמר לרב ושמואל דקאמרי התם אין אדם מוריש שבועה לבניו פי' אין אדם מוריש ממון שיש בו שבועה לבניו אמאי פטורין מלשלם וי"ל דהא דאין אדם מוריש היינו דאין נזקקין לא לשבועה ולא לפרעון כדפירש הקונט' התם ואם באין לגבות בשטר אין גובין אבל אם מוחזקין הן ובאין לגבות מהן כי הכא אין מוציאין מהן ופטורין וכן מוכח בהדיא בפ' כל הנשבעין (שם דף מח:) דמשני הא מני ב"ש היא דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי אלמא בדבר הגבוי אדם מוריש שבועה לבניו: **נשבע** וגובה מחצה. נראה דאינו נשבע על הכל דלמה ישבע בחנם כיון דאין משלמין לו אלא החצי הלכך ישבע שבועה שיש לי בידם ואין לי בידם פחות מחצי דלא ליהוי מרע ליה לדיבוריה כי ההיא דשנים אוחזין בטלית (ב"מ דף ה:): **דאם** איתא דפרע מימר הוה אמר. דוקא הכא שיש שטר על בניו היה לו להודיעם דפרוע הוא אבל מלוה על פה אמרינן דאין גובה מן היורשין ואפילו הניח קרקעות ואפי' מגדולים אלא כשהודה ומת אע"ג דשמעוהו ומית בשמתא דהתם לא אמרינן אם איתא דפרע מימר הוה אמר דאין לו להודיעו כל מה שלוה ופרע כל ימי חייו אלא דוקא הכא שיש שטר כדפרישית: **אמר** רבא הלכתא נשבע וגובה מחצה. ומה שקשה דרבא אדרבא בשבועות פירשתי לעיל וריב"ם מפרש דלא קשיא מידי דהכי איתא התם א"ל רבא מאי מעלייתא א"כ שבועת שומרין דחייב רחמנא היכי משכחת לה מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם יכול לומר נאנסו דאפקיד ליה בעדים נמי מתוך שיכול לומר החזרתי לך יכול לומר נאנסו דאפקיד ליה בשטר פירוש כיון דאפקיד ליה בשטר איכא שבועה בנאנסו דאז אין לומר מתוך שיכול לומר החזרתיו לך והיה נאמן בלא שבועה דהא המפקיד אצל חבירו בשטר צריך להחזיר לו בעדים ומן הדין אפילו בשבועה לא היה נאמן אי לאו משום דמהימן במיגו דנאנסו בשבועה והשתא אין להקשות כלום מהם:

האמין

עין משפט נר מצוה

נג א מיי' פ"ב מהל' שכירות הל' יב סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' רצו סעיף ב [וברב אלפס ב"מ פ"ג דף פו. ובכתובות פ"ט דף קיב.]:

נד ב מיי' פ"ו מהלכות שלוחין ושותפין הל' א ועי' בהשגות ובמ"מ סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף ד [וברב אלפס ב"מ פ"ט דף קכח.]:

נה ג מיי' שם וסמג שם טוש"ע שם וטוש"ע י"ד סי' קעז סעיף ב:

רבינו גרשום

סוף סוף כי אמר ליה נאנסתי מי לא צריך שבועה. אנא נמי הכי אמינא מאי נאמן בשבועה: שטר כיס היוצא על היתומים. כגון מי שנתן לחבירו ממון שיהיה לצורך שניהן והקרן של נותן וכתב לו שטר שכך וכך נתן לו ממון למחצית שכר ומת המקבל והוציא הנותן אותו שטר כיס על היתומין: דייני גולה. דגרסי' בכל התלמוד היינו שמואל וקרנא: אמרו נשבע. הנותן וגובה כל הקרן שלו אע"ג דיש שטר בידו דהבא ליפרע מן היתומים לא יפרע אלא בשבועה: האי עיסקא. דיהיב חד ממון לחבירו להרויח לשניהן איהו לא הוי כולה פקדון ביד המקבל אלא שויוה רבנן פלגא מלוה ופלגא פקדון ועבדו מלתא דניחא ליה למלוה וניחא ליה ללוה. דאי אמרי' דכולה מלוה ביד המקבל ונגנבה או אבדה משלם המקבל כולה כדין מלוה שנגנבית כולה ואי אמרי' דכולה פקדון משתבע המקבל דנגנבה או אבדה וקא מפסיד הנותן הכל. ומש"ה פלגא מלוה כיון דאית ליה למקבל הנאה מיניה משלם פלגא ופלגא פקדון הואיל דהנותן אית ליה רווחא מיניה: מאי לאו בדרב חסדא קמיפלגי. דבעא מיניה רב עמרם מרב חסדא לעיל המפקיד אצל חבירו בשטר וכו' ואמר ליה רב חסדא נאמן ודייני גולה לית להו דרב חסדא דאם איתא דאית להו דרב חסדא לא הוו משלמי היתומין אלא פלגא דהיינו מלוה ולא הפקדון דמגו דאי בעו מצו למימר היתומין נאנסו בידי אבא ואמרי החזירו לך מהימני ולית להו לשלם אלא פלגא דמלוה דההוא פלגא דמלוה לא מצי פטרי גופייהו בנאנס משום דחייב באחריות החצי. ודייני א"י אית להו דרב חסדא: לא דכ"ע אית להו דרב חסדא. ושאני התם אמאי אמרו דייני גולה דגובה כולה משום דליכא למימר מיגו ולא מצו לטעון אבא החזירו דאם איתא דפרעיה אבוהון מימר הוה אמר קודם מיתתו פרעתי. ודייני ארעא דישראל סברי לא יהיבנא ליה אלא פלגא דאכתי איכא למימר מגו, ודאמרת הוה ליה לאבוהון למימר, דאימר מלאך המות אנסיה בפתאום ולא מצי אמר: תרתי. ליכא למימר דסתרא דא לדא דאי אמרי' המפקיד אצל חבירו בשטר ואמר לו החזרתי לך נאמן לא אמרי' דשטר כיס היוצא על היתומין דגבי כולה משום דהאי עסקא פלגא פקדון ואמרי' מגו. ומשני אמאי גובה כולו דאי איתא וכו': אנן דדייני גולה

מסורת הש"ס

(א) ב"מ קד., (ב) בפ"מ: כולה.

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה סוף כו' וצריך לפרש. עי' לעיל דף ה ע"ב תוס' ד"ה מי:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומר סבר לא מצי אמר ליה שטרך בידי מאי בעי לא דכולי עלמא: (ב) רשב"ם ד"ה שטר כיס וכו' ולא הוה מצי טעין וכו': (ג) בא"ד וגובה חובו כולו אבל השתא:

◆

מוסף רש"י

האי עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון. המקבל פרגמטיא מבעל הבית ושמהלה כפי דמיה שהיא שוה כאן והוא מוליכה למקום היוקר למחצית השכר, חצי אחריות אונסים עליו כמלוה וחצי לאחריותה על בעלים כפקדון (ב"מ קד.).